

Ängsprojektet

Länsstyrelsen Dalarna driver 2008-2011 ett ängsprojekt med syfte att öka förutsättningarna för fortsatt skötsel av länets ängar så att natur- och kulturvärdena kan bevaras. Läs mer på projektets hemsida www.lansstyrelsen.se/dalarna/angsprojektet.

Slätterjubileum i Rönnäs!

Sista helgen i juli varje år bjuder bystugeföreningen i Rönnäs i Leksands kommun in till slätter på Bratomta äng. Det har man hållit på med sedan 1991, så i år var det alltså tjugonde året.

Det var i samband med inventering av ängar och hagmarker åt Länsstyrelsen i slutet av 1980-talet som Tomas Ljung uppmärksammade att en gammal artrik hackslog nedanför Bratomta gård inte längre slogs, utan betades av får, vilket utarmade florán. Han kontakade markägarna och bystugeföreningen och frågade om man kunde tänka sig att återgå till slå marken med lie istället, och så blev det.

Lieslättern brukar börja klockan åtta. Ängen är nästan 0,4 ha och bitvis rätt stenig, så det är inget lätt arbete. En

timme senare sluter fler upp för att hjälpa till med räfsning och hässjning av höet. Det används sedan av Gunhild Liss Dalman och hennes man, vars får uppskattar det örtrika ängshöet. De brukar bland annat ge det till tackor som haft en svåra lammningar för att få igång aptiten hos dem och som godsak vid jul.

Många ängsväxter

När slätterfolket tog paus för att fika och vila lite passade Per-Inge Mill på att berätta om hur viktigt deras arbete är för att bevara ängens alla växter.

Han visade upp en bukett med bland annat upp darrgräs, rödklint, blåklocka och ängsvädd, som alla är beroende av fortsatt slätter för att inte konkurreras ut. Ett fotoalbum med en mängd fina växtbilder som Per-Inge tagit på och intill ängen och lite bilder från tidigare års slätter och cirkulerade runt bland deltagarna.

Kulning och vallvisor

Jubileumsdagen till ära bjöds det också på kulning och vacker sång av Eva Kock från grannbyn Romma. Hon besökte också slättern för att hennes son, som fyllde 11 år just den här dagen, skulle få sin önskan att hässja hö uppfyllt. Han slog även en bit av ängen, för slå med lie kan han sedan flera år tillbaka.

Hässjningskurs 2011

Eftersom vi på Länsstyrelsen hört att det finns önskemål från ängsbrukare att lära sig hässja ängshö och det här gänget är vana att hässja bestämde vi att det i samband med nästa års slätter ska bjudas in till en kurs i hässjning på Bratomta äng.

Gunhild Liss Dalman, handjord räfsa, rödklint med humla, Per-Inge Mill, fotoalbum med ängens växter och Eva Kock

Foto: Juliana Dänhardt, teckning: Tomas Ljung

Darrgräs

Ny ängsbroschyr på gång!

Jordbruksverkets skrift ”Ängar” håller på att omarbetas. Den nya och kraftigt utökade versionen kommer bland annat att innehålla mer om våtmarker. Håll utkik till våren, då ska den förhoppningsvis vara klar.

Darrgräs *Briza media*

Det vackra darrgräset, med sin skira vippa med hjärtformade små ax, är en karaktärsart för artrika friskängar, särskilt på kalkpåverkad mark. Det är en utpräglad slåtterängsart, men den kan även förekomma på betesmarker om betespåsläppet är sent eller betetrycket måttligt. Om hävden upphör

eller blir för svag så minskar förekomsten av darrgräs snabbt. Kopplingen till slåttermarker är särskilt stark på marker som inte är kalkpåverkade. På kalkmarker har darrgräset lite mer karaktär av allmän gräsmarksart, som förutom i slåtterängar även kan finnas i till exempel

slagna vägrenar och i betesmarker. Darrgräsets utbredning i Dalarna har sin tyngdpunkt i Siljansbygden och södra Dalarna, men spridda förekomster finns även på andra håll.

Lite för mycket träd i ängen

I den välslagna ängen i Markusfallet har det kommit upp lite för många björkar. Än så länge är de små, men får de växa till sig kommer de att skugga marken för mycket så att artrika ängsfloran riskerar att utarmas. Ängen ingår därför som ett lättare restaureringsobjekt i projektet Foder och Fägring (läs mer om projektet på nästa sida).

Foto: Jens Montelius Risberg.

Liebladet ges ut av Länsstyrelsen i Dalarnas län. Text och foto där annat inte anges: Märta Ohlsson
Prenumeration är gratis. Meddela om du vill ha bladet per e-post istället för en tryckt tidning. Tipsa gärna andra som du tror är intresserade! Hör även av dig om du inte vill ha fler nummer av Liebladet!
Annonser: Det är gratis att annonsera om allt som har relevans för ängsskötsel i Dalarna.
Manusstopp för nästa nummer är **15 februari 2011**.
Redaktör: Märta Ohlsson, tfn 023-811 30, e-post marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Foder och Fägring ger Dalarna fler ängar

foder &
fägring

Ängarna är en viktig pusselbit i Länsstyrelsens naturvårdsarbete. Där finns en stor andel av Dalarnas hotade och sällsynta arter. Att satsa på restaurering och skötsel av ängar är därför mycket viktigt för att vi även fortsättningsvis ska få uppleva det myller av växter, insekter och fåglar som ängarna erbjuder.

Länsstyrelsens Naturvårdsenhet driver sen årsskiftet projektet Foder och Fägring. Projektet ska fram till 2014 restaurera 22 områden med gamla ängar och betesmarker i några av länens Natura 2000-områden. Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Nätverket har bildats för att hejda utrotningen av djur och växter samt förhindra att deras livsmiljöer förstörs. Mer information finns i en artikel i Landsbygdsnytt nr 3 2010, samt på projektets webbplats www.foderochfagring.se

Det är stor variation på ängarna som ingår i projektet. I de översvämningspräglade fuktängarna runt Hovran i Hedemora utgörs naturvärdena av det rika fågellivet. I sydvästra Dalarna ingår flera finnbosättningar med många, men små, artrika hackslogar. Där hittar man fältgentiana, jungfrulin, nattviol och brudsporre, men också sydligare arter som svinrot och mandelblom. I Siljansringen finns flera kalkpåverkade slättermarker, bland annat några rikkärr där slätter kommer återupptas. Rikkärr är ett

samlingsnamn för våra artrikaste våtmarker. Gemensamt för alla rikkärr är att de är kvävefattiga myrar som är rika på mineraler, vanligtvis kalk. En del av dem är hem för praktfulla orkidéer, vilket är fallet för de områden som ingår i projektet

Långsiktigt arbete

En viktig del i projektet är att hitta lösningar för att dessa värdefulla marker ska få en långsiktig skötsel. Det kan handla om att köpa in redskap för att underlätta skötsel men också utbildning i natur- och kulturvärden i ängen och den skötsel som krävs för att bevara dem. Vissa ängar kan vara lättare att sköta med hjälp av maskiner medan andra lättast sköts med lien.

Entreprenörer sökes

Under hösten och vintern kommer ett stort arbete att göras för att hitta entreprenörer som är intresserade av att restaurera och sköta markerna som ingår i projektet, både ängar och betesmarker. Projektet Foder och Fägring kommer att bidra både med utbildning och till erfarenhetsutbyte

mellan de olika entreprenörerna och Länsstyrelsen. Mycket av kunskapen om ängsskötsel finns idag hos äldre personer, men för att få långsiktighet hoppas vi även få med yngre entreprenörer i arbetet.

Text och foto:

Jens Montelius Risberg 023-818 24,
jens.montelius.risberg@lansstyrelsen.se

Projektledare för Foder och fägring i Dalarna

Bilder:

Överst: Backnejlika

Närmast till höger:
Slätterfibbla och
andra ängsväxter.

Längst till höger:
Storsveden, ett rikkärr
i Rättviks kommun
som ska restaureras
till slättermark.

Viktigt att lien är vass!

Det viktigaste för att kunna slå med lie på ett sätt som skonar både ryggen, de rara ängsväxterna och humöret är att lien har en riktig vass egg. Att vinkeln mellan lien och marken är rätt, så att gräset lätt skärs av när det träffas av lien underlättar också.

Slipsten

I Sverige brukar vi, liksom i Norge och Finland, använda liar med en kärna av härdat stål. För att få till skärpan slipar man lien på en slipsten vilket kräver sin teknik.

På slätterkurserna med Kjell Gustafsson och Ossian Ovik i somras fick vi lära oss att vinkeln mellan lien och slipstenen ska vara sådan att slipningen blir nästan ljudlös och vattnet bildar en triangel på översidan liebladet. Ett riktvärde för hur bred eggen ska vara är 7 mm på översidan och 5 mm på undersidan.

Knackeljar

I många andra länder, till exempel i Rumänien, Polen, Tyskland och Danmark, använder man oftast en annan sorts liar utan härdat stål. Den skarpa

eggen får man då fram genom att knacka på lien med en hammare mot ett litet städ. De liar som vanligen finns att köpa i Sverige idag är ibland av den typen. När man behöver skärpa till eggen under slättern sätter man sig på marken och sticker ner ett "fältstäd" i marken och knackar på lien. På en kurs i Fredriksbergstrakten i somras gav Evert Larsson och Staffan Lundaahl, ängsskötare från Värmland, en introduktion i tekniken. På bilden ovan är det Helge Sonntag från Naturskolan i Falun som försöker få till eggen.

Bryne behövs!

Oavsett om man har en slipade lie eller en "knackelie" behöver man ha ett bryne med ut i fält för att skärpa till eggen under arbetets gång, samt en trä- respektive metallsticka för att räta ut mindre ojämnheter

Vinkelslip till lien – funkar det!?

Jo då, i vissa fall kan den vara ett bra hjälpmedel. På repetitions- och fortsättningskursen i Sägsbo visade Kjell Gustafsson av hur man med hjälp av vinkelslip kan jämna till en skadad egg så att den åter blir användbar. Det gäller dock att vara lätt på handen så att inte lien blir för varm, för då går hårdningen förlorad och lien går inte att slipa. Ett tips var att hålla i lien med handen, för då känner man när den börjar bli varm.

676030979

